

Türkiye’de Cinsiyet Kültürleri: Dicle Koğacıoğlu Kitabı

Ekim 2019

SU Gender¹

Türkiye’de Cinsiyet Kültürleri, 2009 yılında aramızdan ayrılan arkadaşımız, sosyolog Dicle Koğacıoğlu’nun anısını yaşatmak ve çalışmalarıyla ilham verdiği genç araştırmacıları teşvik etmek amacıyla Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi tarafından, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi desteğiyle her sene düzenlenen Dicle Koğacıoğlu Makale Ödülü’ne katılan çalışmaların arasından seçilerek derlendi.

Sabancı Üniversitesi öğretim üyeleri Cenk Özbay ve Ayşecan Terziođlu tarafından derlenen ve İletişim Yayınları’ndan çıkan kitapta Dicle Koğacıoğlu’nun disiplinler arası, eleştirel, çok yönlü ve kapsayıcı araştırma etiğini benimseyen çalışmalar bir araya getiriliyor. Kitapta bulunan her metin farklı sosyal katmanları ve kimlikleri, çeşitli araştırma yöntemleri ve eleştirel bakış açılarıyla inceleyerek okuyuculara sunuyor. Kitaptaki bölümler konu bütünselliği açısından üç ana başlık altında toplanıyor: Kentler ve Mekânlar, Diller ve Öznellikler, Erkeklik ve Cinsellikler.

İlk bölümde yer alan beş çalışma kent, mekân ve kimlik konularını toplumsal cinsiyet bakış açısından ele alıyor. Büyükşehir sokakları, hapishane koğuşu, rezidans konutu, kurs merkezleri gibi farklı mekânlar ile kadınların etkileşimlerini inceleyen araştırmaların yanı sıra bu bölümde, köyden kente zorunlu göçün etkileri ve bu göçün kimliklerle ilgili yarattığı çelişkiler ele alınıyor. Bu araştırmalarda kadınlar yalnızca edilgen birer özne değil, aynı zamanda mekânları kendi ihtiyaçlarına ve sosyal konumlarına göre değiştiren etken birer özne olarak ön plana çıkıyor. Mekânlar kadınların hayatlarını dönüştürürken, kadınlar da mekânı kendi sosyal hayatlarına ve kimliklerine göre şekillendiriyor.

¹ Bu yazıyı kaleme alan Sabancı Üniversitesi Araştırma Görevlisi Aslı Aygüneş’e teşekkür ederiz.

Kentsel ve mekânsal incelemelerin ardından gelen bir sonraki bölüm eğitim, dil ve kimlik gibi bireylere kendi öznelliklerini doğrudan şekillendirme fırsatı veren toplumsal alanlara eğiliyor. Türkiye'deki hakim kültürel alanda kendine yeterli ifade alanı bulamayan Kürtlerin ve Ermenilerin toplumsal cinsiyet ve kimlik oluşturmalarına dair tartışmalar bu bölümde katılımcıların kendi ifadelerine de yer verecek şekilde aktarılıyor. Bu bölümdeki yazılar, Dicle Koğacıoğlu'nun çok sesli ve kapsayıcı araştırma pratiğinin bir yansıması olarak, bireylerin kendilerini tanımlama ve deneyimlerini anlamlandırma süreçlerine de vurgu yapıyor.

Kitabın son bölümünde ise toplumsal cinsiyet, cinsellik, erkeklik, trans ve kuir bedenler Türkiye'nin toplumsal yapısı bağlamında tartışılıyor. Aile kavramının özel/kamusal alan ayırımındaki yeri ve önemi trans kadın cenazeleri, kuir ilişkiler ve “kız kaçırma geleneği” çerçevesinde aktarılıyor. Benzer kimliklerin birbirleriyle etkileşiminden doğan yeni “aile” kavramının geleneksel aile kavramıyla olan çatışmaları bu bölümün omurgasını oluşturuyor.

Türkiye'deki toplumsal cinsiyet çalışmaları bu kitapla sınırlı olmasa da bu kitapta bulunan araştırmalar Türkiye'deki akademik çalışmalar açısından toplumsal cinsiyet araştırmalarındaki devamlılığı temsil ve teşvik ediyor. Bu makaleler 10 yıldır süregelen Dicle Koğacıoğlu Makale Ödülü'ne başvurmuş onlarca başarılı araştırmadan yalnızca birkaçı. Bu derlemedeki metinler ve daha niceleri Dicle Koğacıoğlu'nun araştırma ve ürettiği bilgiyi paylaşma isteğini geniş kitlelere yaymayı amaçlamış ve başarmış bir araştırma ödülünün somut çıktıları olarak nitelendirilebilir. Bu kitabın içindekilere ek olarak değinilecek, yazılacak, araştırılacak ve paylaşılacak daha çok konunun olduğunu düşünüyor, sizleri de bizlerle beraber Türkiye'de toplumsal cinsiyet kültürleri üzerine düşünmeye davet ediyoruz.